

KÖNYVTÁRGÉPESÍTÉS, KÖNYVTÁRÉPÜLET

Könyvtárgépesítés általában

01/431

SEGBERT, Monika – VISLY, Alexander: TACIS. Ein Pilotprojekt der Europäischen Union: Schaffung eines Informationssystems für die Russische Staatsbibliothek = Z. Bibliothekswes. Bibliogr. 47.Jg. 2000. 5.no. 483-494.p.

TACIS – az Európai Unió projektje az Orosz állami Könyvtár információs rendszerének létrehozására

Fejlesztési terv; Gépi feldolgozás könyvtárban -általában; Integrált gépi rendszer; Nemzeti könyvtár; Nemzetközi szervezet; Támogatás -más ország-nak

A korábban Lenin Könyvtár néven ismert intézmény Európa legnagyobb, a világ második legnagyobb könyvtára 42 millió könyvtári egységgel, amelyből mintegy 12 millió idegen nyelvű. Az orrossal együtt 247 élő és holt nyelven kiadott dokumentumok vannak állományában, köztük a VI. századból származó kódexek. Számos különgyűjteményével a könyvtár a nemzeti könyvtári funkciók ellátása mellett tudományos és közkönyvtár, amely az elnök és apparátusa, a kormányzat és a parlament kiszolgálója is. Jelentős egyetemi hallgatói érdeklődés mellett 200 ezer beiratkozott olvasója és napi 200 új beiratkozója van. Huszonkét olvasóteremben naponta mintegy 30 ezer dokumentumot tanulmányoznak az olvasók. Dolgozóinak száma mintegy 2500.

A könyvtárgépesítésbe már az 1960-as évek végén belefogtak. A sikertelen kísérletek után a VTLS-rendszer adaptálása is kudarcot vallott 1990 és 1992 között. Ezt követte saját szoftver kidolgozása és bevezetése 1999-től.

A TACIS (Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States and Mongolia, Technikai Segélynyújtás a Független Államok Közösségének és Mongóliának) program 1998-ban indult. Az 1 millió euró nagyságú, 18 hónapos futamidejű pályázatot a moszkvai British Council vezetésével működő konzorcium nyerte el. Az Orosz Állami Könyvtár gyűjteményének széles körben való elérhetővé tétele érdekében elemezték a felhasználói szükségleteket, a meglévő információs infrastruktúrát és információs szolgáltatásokat, valamint a katalógizálási gyakorlatot. Megtervezték a katalógusok és a már meglévő gépi adatbázisok konverzióját, a szükséges hálózati struktúrát, specifikációt készítettek egy integrált könyvtári rendszer megvásárlásához. Üzleti terv készült a bevételek díjából és szponzoroktól történő növelésére. Átfogó képzési tervet állítottak össze. Kísérleti projektet indítottak, amely magában foglalta a szükséges hardver és szoftver kiválasztását és installálását, a katalógus-adatbázis létrehozását, a hálózatok kiépítését és a képzés lefolytatását.

Az Aleph 500 rendszer mellett döntöttek. Megtörtént a XIX. századi orosz szerzők közel fél millió tételes katalógusának retrospektív konverziója, a hálózat kiépítése, és számos képzési program valósult meg.

Könyvtárépítés, -berendezés

A programról részletesen ld. a Könyvtári Figyelő 2001. 3. számában az 511-524. oldalon megjelent cikket.

(Koltay Tibor)

01/432

SINGH, S.P.: Computer applications in Indian institutes of technology libraries = El.Libr. 19.vol. 2001. 2.no. 92-101.p. Bibliogr.

Számítógép-alkalmazások indiai technológiai intézetek könyvtáraiban

Felmérés [forma]; Szakkönyvtár -műszaki; Számítógépesítés

Az indiai technológiai intézetek a műszaki tudományok és a technika kiváló tanuló-, oktató- és kutatóhelyeiként világszerte elismertek. A tanulmány a számítógépesítés helyzetét mutatja be hat technológiai intézet könyvtárában (Bombay, Delhi, Guwahati, Kanpur, Kharagpur és Madras), kitérve a hardverre, szoftverre, adatbázisokra, CD-ROM-okra, on-line keresési szolgáltatásokra, hálózatokra, valamint a termékek és szolgáltatások marketingjére. Több könyvtár jövőbeni tervei is szerepelnek a cikkben. A szerző kérdőíves felmérés útján gyűjtötte be az adatokat, kiegészítésként felhasználta a könyvtárak éves jelentéseit és egyéb elsődleges dokumentumait.

(Autoref.)

01/433

BOONE, Morell D.: Back in the USA: the „cybrarian” comes home = Libr.Hi Tech. 19.vol. 2001. 2.no. 186-190.p. Bibliogr.

Korszerű, elektronikus szolgáltatásokra felkészített könyvtár („cybrary”) megvalósítása a San Diego-i Egyetemen

Egyetemi könyvtár; Elektronikus könyvtár; Építési terv; Könyvtárépület -egyetemi, főiskolai

A szerző korábbi cikkeiben a Bibliothèque Nationale de France, a British National Library, valamint négy angol egyetemi könyvtár példáján vizsgálta a kibernetikus, vagy másképpen hibrid könyvtár modelljét, vagyis azt, hogy milyen követelményeket támaszt az épülettel szemben a hagyományos könyvtári anyagok és az elektronikus dokumentumok együttes elhelyezése és használata, továbbá a helyi és országos hálózatokhoz, valamint a világhálózathoz való kapcsolódásból fakadó lehetőségek.

Amerikában hasznos tanulsággal szolgál e tekintetben a Kelet-Michigani Egyetem Bruce T. Halle Könyvtára, valamint a Leavey Undergraduate Library a Dél-Kaliforniai Egyetemen. Új vonások, hogy az oktató és a könyvtári személyzet együtt dolgozik a könyvtári környezetben, hasznosítva az egyes kurzusokhoz kapcsolódó anyagokat és információkat, s egyidejűleg használva szöveget, animációt, grafikát, hangot és videót. Az oktató könyvtárban együtt helyezkedik el a hagyományos és elektronikus tájékoztatási részleg, megjelennek a tanuló laboratóriumok és az oktató/tanuló kutatási központok. Az oktatók és a könyvtárosok együtt tanítják meg a hallgatókat a nyomtatott és a digitális információk világában való navigálásra.

A San Diego-i Nemzeti Egyetemen (a második legnagyobb magánegyetem Kaliforniában) sajátos kö-

rülmények között valósították meg a kiberkönyvtári modellt. Külön problémát jelentett, hogy az egyetemnek az államon belül 20 helyen található tanulmányi egységei, s jellemző rá a felnőtt diákok nagy száma és a távoktatás.

A 2000-ben elkészült, kb. 4000 m²-es épület az alábbi jellemzőkkel bír:

- 250 000 kötet könyv és periodikum; 50 on-line teljes szövegű adatbázis, több mint 400 elektronikus folyóirat, több mint 16 000 elektronikus könyv;
- kb. 4000 polcfolyóméter hagyományos állványzaton, 5000 polcfolyóméter tömör állványzaton, tárolóeszközök folyóiratok, mikrofilmek, videók és DVD-k részére;
- 312 olvasóhely, ezen belül 113 tanulóhely bekötve a LAN-hoz és az internethez, négy csoportos munkaszoba, tájékoztató részleg 42 nyilvános PC-vel, 30 kliens a helyi drótnélküli hálózathoz, 5 laptop helybeni használatra kölcsönözhetően;
- információs tanterem 39 PC-munkaállomással, 2 nagyképernyős televízióval és egyéb előadói felszereléssel;
- tanfolyami forrásközpont a megfelelő technikai felszereléssel;
- multimédiás központ multimédiák előállítására és szolgáltatására.

A könyvtár egyben az egyetem virtuális könyvtárának a központja is (San Diego-ban 10 000 hallgató van, s további 7000 a többi helyszínen). Az egyetem valamennyi tagja, bárhol is él, hozzáférhet a web alapú könyvtári szolgáltatásokhoz.

A San Diego-ban megvalósított kiberkönyvtár bizonyítja, hogy kisebb intézményekben is, szerényebb anyagi lehetőségek mellett is, kevesebb potenciális használó számára is működőképes modellt kínál a kiberkönyvtár, ha előzőleg gondosan elemzik a szükségleteket, alkalmazkodnak a helyi körülményekhez és harmonikus a könyvtáros-építész együttműködése.

(Papp István)

01/434

PATTERSON, Thomas: „Idea stores”: London's new libraries = *Libr.J.* 126.vol. 2001. 8.no. 48-49.p.

„Ötletáruházak” – London új könyvtárai

Könyvtárépület -közművelődési; Közművelődési könyvtár; Fejlesztési terv

Kelet-London legszegényebb részén a helyi könyvtári rendszer szinte példa nélküli átalakuláson megy keresztül. A város történetének ez irányú legnagyobb szabású közvéleménykutatása kimutatta ugyanis, hogy a helyi lakosság – melyre az etnikai sokszínűség, a magas munkanélküliség és az alacsony iskolázottság jellemző – elsősorban több könyvet szeretne, számítógépeket, kényelmesebb és könnyebben elérhető szolgáltatásokat, a tanulás támogatását, viszont a legkevésbé a történeti értékű épületekhez ragaszkodik.

Annie Cunningham, a Tower Hamlets Library System vezetője, a városi tisztségviselők és az élet-hosszig tartó tanulást támogató helyi hivatal munkatársainak közös fejtorése nyomán megszületett a nagy ötlet: az információs szolgáltatásokat, a felnőttoktatást és az önképzést kombinálni kell a hagyományos könyvtári funkciókkal. E cél elérése érdekében a jelenlegi hét közkönyvtárat 2004 végére a városrész legforgalmasabb pontjain, a bevásárló negyedekben építendő vadonatúj épületekbe költöztetik. Az elképzelés szerint ezek a modern, áruházas stílusú intézmények elfeledtetik majd a viktoriánus stílusú, elavult és a közönségtől idegen könyvtárakat. A rugalmas építészeti megoldások lehetővé teszik a közösségi tevékenységek, az oktatási és könyvtári szolgáltatások integrációját. Az osztálytermek, a számítógépes laborok és a könyvállomány nem különülnek el egymástól. A kávézóban pihenő látogatók például hatalmas üvegfalakon keresztül láthatják az éppen folyó tanfolyamokat. Ez az elrendezés növeli a belátható tereket, és a látvány maga is bátorítja, tanulásra ösztönzi a könyvtár látogatóit.

A működési költségek viszont a hosszabb nyitva tartás és a kibővített szolgáltatások miatt kb. 25%-kal magasabbak lesznek az eddigieknél. A kormányzat a nemzeti szerencsejáték vállalat nyereségéből támogatja a vállalkozást. A helyiek pedig remélik, hogy sikerül majd például hirdetési felületek bérbeadásából, kávéház működtetéséből és szakmai szolgáltatásokból megfelelő bevételekre szert tenniük. A számítógép-használat viszont ingyenes lesz.

Az előzetes vizsgálatok szerint a helyi könyvtári rendszer forgalma duplájára nőhet, ha a könyvtárakat könnyen elérhető és jól észrevehető helyre helyezik át. A 2002-ben megnyíló új White-chapel könyvtár épülete ugyan mindössze tízpercnyire lesz a régitől, de sokkal forgalmasabb helyen, egy nagy benzinkút, egy hatalmas áruház, a kórház és a metróállomás tőszomszédságában.

Őt, a város által fenntartott tanulási központ szintén be fog költözni az új „üzletházakba”. Így a különböző tanfolyamok tanárai és a könyvtárosok között szorosabbá váló munkakapcsolat szintén a lakosság előnyére válik. A sok különböző népcsoport társadalmi izolációját is oldani fogják ezek a közösségi helyek. A közelben éppen felfutóban levő Docklands-rakpart pedig várhatóan sok ezer munkahelyet fog kínálni a közeljövőben.

A régi könyvtárépületeket piaci értéken fogják eladni, és a bevételt szintén a programra fordítják. Sok közülük továbbra is közösségi célokat fog szolgálni, például a Bancroft Library, amely valószínűleg a Queen Mary and Westfield College része lesz. A könyvtárosok kivétel nélkül megtartják munkájukat az új könyvtárakban, a személyzet további tagjainak munkája pedig főként a technikai és számítógépes problémák kezelése és megoldása lesz.

„Vissza a jövőbe” – mondta Annie Cunningham, a fejlemények jellemzésére. A közkönyvtárak hőskorában funkciójuk a közösség szolgálata volt. Ezt nagyszerű, ünnepélyes külsejű épületekkel hangsúlyozták. Most ugyanezt hivatott jelképezni a közös-

ség igényeihez legjobban illeszkedő új építészeti forma, a „tudás-üzletház”.

(Fazokas Eszter)

01/435

KUBÍČEK, Jaromír: Nová budova pro Morevskou zemskou knihovnu = Čtenář. 53.roč. 2001. 5.no. 137-139.p.

Új épületben a Morva Tartományi Könyvtár

Könyvtárépület -tudományos és szakkönyvtári

A Morva Tartományi Könyvtár a Cseh Köztársaság második legnagyobb könyvtára. Állománya meghaladja a 4 millió egységet. 1808 óta – különböző könyvtári fúziók következtében – mind több funkció ellátását bízták rá. Így lett az eredetileg egyesületi könyvtár nyilvános városi, általános tudományos és felsőoktatási könyvtárrá. S noha története folyamán többször is épületet cserélt, napjainkra még a legutolsót is „kinötte”.

Ezért határozták el, hogy városi, egyetemi és állami források felhasználásával új épülethez juttatják a könyvtárat. A néhány négyzetméter híján 15 ezer m²-es alapterületű, öt szintből és 4 galériából álló célépület alapkövetételére 1998. október 18-án került sor. Az elkészült épületet 2001. március 29-én avatták fel.

Ebből az alkalomból a könyvtár igazgatója mindekelőtt a következőket szögezte le: „Egy olyan intézmény, mint amilyen a Morva Tartományi Könyvtár, majdnem kétszáz éves fennállása alatt többször ért határkőhöz. Modern célépületének elkészülte – mint több generáció álmai megvalósulásának dokumentuma – közülük a legjelentősebb.” A laudáció ezt követően a könyvtár pályafutását ismerteti, majd rátér az új épületben végzendő munka jellemzőire.

Az új körülményeknek köszönhetően a szolgáltatások súlypontja a prézens szolgáltatásokra fog esni. Ez azt jelenti, hogy minden dokumentum és információ folyamatosan jelen lesz az érdeklődő olva-

sók számára, ami az „első példányok” csak helyben használhatóságával jár. Az olvasóhelyek száma a korábbiakhoz képest megnégyszereződött, s ez lehetővé teszi az általános tudományos könyvtári funkció „szakosított” realizálását.

A többes példányok szolgálnak kölcsönzésre, mint-hogy számos használó saját otthonában/munkahelyén szeret elmélyülni a szakirodalomban. Újdonság a kölcsönzés igényeit kielégíteni segítő szabadpolc: itt a legfrekvenciáltabb irodalmon kívül megtalálhatók lesznek az új beszerzésű többes példányok is. A szabadpolcon szakrendben áll az állomány.

A raktárak több irányból táplálják az olvasószolgálatot. Kapacitásuk 56 ezer folyóméter. Így a teljes állomány felállítása után a szabad kapacitás a teljesnek éppen egyharmada. Tehát hosszú ideig nem okoz majd gondot az évi kb. 50 ezer egységnyi gyarapodás tárolása.

Miután az igazgató köszönetet mondott a beruházás finanszírozóinak, tervezőinek és építőinek, a követtezőkkel zárta megnyitóját: „A köszönetre könyvtárunk munkatársai is rászolgáltak, mivel egy ilyen nagyságrendű könyvtár átköltötése li-dérces álon. Ennek ellenére úgy sikerült, hogy az olvasók kiszolgálása nem szakadt meg és nem lett rosszabb.”

(Futala Tibor)

Számítógépes könyvtári rendszerek

01/436

BULAVAS, Vladas: Integrirrovannaâ informacionno-bibliotečnaâ sistema Litvy: vnedrenie i razvitie = Bibliotekovedenie. 2001. 2.no. 36-46.p. Bibliogr. 7 tétel.

Litvánia integrált információs-könyvtári rendszere

Gépesítési terv; Gépi könyvtári hálózat; Integrált gépi rendszer

1993. július 8-án megalakult Litvánia Tudományos Könyvtárainak Egyesülete, ez egyben az első lépést jelentette a litván integrált könyvtári rendszer (LIBIS) kialakítása felé vezető úton. Litvánia tudományos könyvtárai – élükön a litván nemzeti könyvtárral – már a kilencvenes évek elején komoly tapasztalatokat szereztek a könyvtári munkafolyamatok gépesítése területén. A LIBIS koncepciójának alapja a katalogizálás egységesítése és a többszöri feldolgozás megszüntetése, a használók igényeinek magasabb színvonalú kielégítése az internet és adatbázisok segítségével, a könyvtári szolgáltatások tökéletesítése. A LIBIS jogi alapját a litván kulturális miniszter 1995. szeptember 25-én aláírt 314. számú utasítása és a litván kormány által 1996. november 30-án elfogadott rendelet adja, 1997-től „Sigmanta” elnevezéssel részvénytársaság foglalkozik az integrált könyvtári rendszer bevezetésével. 1998. június elsejével működni kezdett a 27 litván könyvtár által feltöltött első alprogram, a katalogizálás, egyesítve az ország tudományos és közművelődési könyvtárainak katalógusait, majd sor került a további alprogramok kidolgozására is: információkeresés (OPAC), gyűjteményépítés, kurrens és retrospektív nemzeti bibliográfia, retrospektív katalógus-konverzió. Napjainkban tervezik az olvasószolgálat, az időszaki kiadványok és a nemzetközi könyvtárközi kölcsönzés alprogramját.

1999-ben megkezdődött a munka második és harmadik üteme: a LIBIS bevezetése 11 önkormányzati fenntartású városi és járási, valamint 4 területi közkönyvtárban és egy, a vakok számára fenntartott gyűjteményben. 1997 és 1999 között a program megvalósítására összesen több mint 1,75 millió USA-dollárt fordítottak. 2001-ben 0,3 millió dolláros állami támogatással, az „Információs társadalom létrehozása” programmal együttműködve a litván kulturális minisztériumhoz tartozó könyvtárakban 330 számítógépes munkaállomást alakítottak ki és szélesítették az iskolák internet-hozzáférési lehetőségeit is.

A LIBIS céljai között komoly információs bázis (a nemzeti bibliográfia, a litván katalógusok, az analitikus bibliográfiák, az olvasók adatait tartalmazó és a teljes szövegű adatbázisok) létrehozása szerepel. Ezek közül már most működőképes az ISSN, ISBN, ISMN-adatokkal bővített nemzeti bibliográfiai adatbázis, amely lehetővé teszi a központi katalógus építését és az osztott katalogizálás megvalósítását is: 2001. január elsejéig mintegy 260 ezer bibliográfiai leírás készült el.

A litván könyvtári törvénynek és a litván kormány által 1996-ban hozott, köteleispéldány-szolgáltatásról szóló rendeletnek megfelelően a nemzeti könyvtár feladatai közé tartozik nem csak a hagyományos, hanem az elektronikus források megőrzése és rendelkezésre bocsátása, valamint a digitalizálás feladatainak elvégzése is. A témához kapcsolódva a későbbiekben kell döntést hozni a szerzői jogok alkalmazásáról, majd mindezek kezelésére ki kell alakítani a LIBIS-rendszeren belüli megoldásokat.

A használók megváltozott és megnövekedett igényeit (élethosszig tartó tanulás, felnőttképzés) a könyvtárak az átmeneti időszak szűkös anyagi viszonyai között nem mindig tudják kielégíteni, így a LIBIS későbbi feladatai között szerepel adatbázisokat készítő és abból szolgáltatásokat szervező ún. informatikai központok létrehozása a tudományos, a közművelődési és az akadémiai könyvtárakban.

Sajnos, az internethez való hozzáférés területén Litvánia jócskán lemaradt Észt- és Lettország mögött, de a LIBIS segítségével a jövőben növelhető lesz a személyi számítógépek száma és a hálózat elérése az eddig ellátatlan területeken is.

A fent említett minisztériumi rendelet kijelölte a LIBIS irányító szerveit és azokat a könyvtárakat, amelyek a munkákat folyamatosan koordinálják, ugyanakkor a további működéshez szükség lesz jogszabályok és normatív dokumentumok kidolgozására, valamint a könyvtárosképzés teljes megújítására (a „Litván Nyitott Társadalom” elnevezésű szervezet, a Litván Nemzeti Könyvtár és a Vilniusi Állami Egyetem szervezésében). Mindezen feladatokhoz keretet teremt a könyvtárak modernizálásáról szóló, 2000-ben indult kilencéves program, amelynek tervezett összköltsége mintegy 25 millió USA-dollár; végrehajtásában pedig kiemelt szerepet játszik a Litván Tudományos Könyvtárak Egyesülése (ONBL).

(Hangodi Ágnes)

Lásd még 348

Számítógép-szoftver

01/437

TULL, Laura: Implementing cloning software in a library environment = Libr.Hi Tech. 19.vol. 2001. 2.no. 143-149. Bibliogr.

„Cloning” szoftverek telepítésének előnyei a könyvtárakban

Adatvédelem; Szoftver

Az úgynevezett „klónozó” szoftverek (cloning software) egyre népszerűbbekké válnak a könyvtárakban. A klónozó szoftver letérképezi egy merevlemez tartalmát, és zip-meghajtókon, kompakt lemezekben vagy a kiszolgáló merevlemezén tárolja az

adatokat. A szoftver egyrészt alkalmas több új számítógép egyforma konfigurálásra, másrészt háttértárolóként használható archiválási célokra. Különösen olyan könyvtárak számára ajánlható, amelyek kevés számítástechnikai személyzettel rendelkeznek a szoftverproblémák kiderítésére és a hibák kijavítására. Ha szoftverprobléma jelentkezik egy gépen, percek alatt visszaállítható a hiba jelentkezése előtti állapot. A szoftver megvásárlása különösen akkor kifizetődő, ha egy könyvtár egyszerre sok új gépet vásárol a régiék lecserélésére. Mielőtt azonban ezt a megoldást választanánk, több dolgot át kell gondolni. Mindenekelőtt a hálózati gépek közös szoftver-konfigurációját kell jól megtervezni. Másodszor hatékony módszerre van szükség a konfiguráció-változások nyomon követésére. A cikk ismerteti a klónozó szoftverek általános előnyeit, továbbá a hálózati szoftver-konfigurációk leghatékonyabb megtervezésének és nyomon követésének módját.

(Autoref.)

Lásd még 375, 426

Elektronikus könyvtár

01/438

KITCHEN, Justine – JENNINGS, Simon: The Resource Discovery Network: www.rdn.ac.uk = New Rev.Inf.Netw. 6.vol. 2000. 157-165.p. Bibliogr. 15 tétel.

Egy éves a Resource Discovery Network (www.rdn.ac.uk)

Együttműködés -belföldi; Elektronikus könyvtár; Szolgáltatások

A Resource Discovery Network-öt 1999-ben alapították. Lényege, hogy az Egyesült Királyság felsőoktatási intézményeinek ingyenes, korszerű internetes

szolgáltatásaihoz nyújt hozzáférést. Az egyes szolgáltatások egy-egy szakterület jó minőségű hálózati forrásait fogják össze. Közös interdiszciplináris keresést a Resource Finder segítségével lehet végezni.

Az RDN az e-Lib, pontosabban az Access to Networked Resources (ANR) eredményeire épül. Az ANR keretében jöttek létre a következő tárgyköri zsilipek: ADAM (művészet-design-építészet-média), EEVL (mérnöki tudományok), OMNI (orvostudomány), SOSIG (társadalomtudományok), amelyek a későbbiekben saját koncepciójuk szerint fejlődtek. Az RDN létrejöttéig voltaképpen ezek mindegyike különálló országos szolgáltatásként működött.

Az e-Lib program lezárult. A keresőmotorokkal a szolgáltatásokból kinyerhető információk korántsem mondhatók hitelesnek, pedig a hitelesség kulcsfontosságú szempont a kutatók, oktatók és tanulók számára. Az RDN viszont javította a találatok relevanciáját, szakreferensek által jóváhagyott site-okat tartalmaz, a keresés és navigálás pontosságát kulcsszavak és osztályozási rendszerek segítik.

Időközben az e-Lib program által finanszírozott, különálló, megosztott projektekből – az RDN-nek köszönhetően – közös, fejlődő, országos szolgáltatás lett. A szolgáltatások önállósága máig megmaradt, viszont közös hálózatba szerveződtek, üzleti és fejlesztési tevékenységüket közösen végzik. A feltárás megosztva történik, mind az egyes szakmai közösségek, mind az interdiszciplináris és egyetemes jellegű kutatások igényeit messzemenően figyelembe véve.

Az RDN jelenleg összesen 20 ezernél több internetes forráshoz enged hozzáférést. A tárgyköri zsilipek források katalógusait működtetik és értéknövelt, tárgyi szempontú szolgáltatásokat nyújtanak használóiknak, kezdve a referáló-indexelő adatbázisoktól a hírszolgáltatáson át a használók képzéséig. A források kiválasztása egyeztetett minőségi

szempontok (időszerűség, jó megjelenítés, folyamatos frissítés, megbízható, bevált intézmény) alapján, szakértők által történik. A jelenlegi szolgáltatók: Biome (élettudományok), EEVL (mérnöki tudományok, matematika, számítástechnika), Humbul (humán tudományok), Psigate (fizika), SOSIG (társadalomtudományok, üzleti és jogtudomány), Resource Finder. Az egyes katalógusokban önállóan, az összes katalógusban interdiszciplinárisan, a források típusa és tárgyi kategóriák szerint lehet keresni.

Újabban felmerült az igény arra, hogy az RDN-ből az egy-egy intézmény számára érdekes tartalmat helyben, saját összeállításban jelenítsék meg, hozzáfűzve az RDN-en kívüli tartalmak leírását, és mindezt országos szinten hozzáférhetővé tegyék. Ennek megoldásán még dolgoznak; első lépésként kifejlesztettek egy RDN-include vagy RDN-i nevű funkciót, amely feltüntethető a használó saját weblapjának keresőablakában.

Az RDN virtuális oktatóhelyet is létrehozott, amelynek révén jelenleg 11 oktatóprogram férhető hozzá, ezek száma hamarosan 23-ra nő. Szerkezetük azonos, a tartalomtól függetlenül. Mindegyikben van ismertetés a legfontosabb forrásokról; a keresés eszközeiről és technikáiról; hasznos tudnivalók arról, hogyan kezeljük kritikusan az interneten talált információkat; hogyan használjuk gyakorlatban az internetet az oktatásban vagy tanulásban.

Az RDN jelenleg újabb szolgáltatások fejlesztésén dolgozik a földrajz és környezet, a sport, turizmus, szabadidő, valamint a művészet és iparművészet tárgykörében. További sorsa szempontjából döntő lesz, hogyan tud illeszkedni a JISC Distributed National Electronic Resource (DNER) koncepciójába. Az RDN voltaképpen vezető szerepet tölt be a DNER tematikus portáljainak fejlesztése területén. Ezek a portálok túllépnek az RDN tevékenységén és a JISC tartalomjegyzék-szolgáltatásait is végigkérdezik saját katalógusaik mellett. A használó egyetlen kereséssel sok szétszórt adatbázisból kap-

hat eredményeket egy közös, számára megszokott interfészen. A fejlesztésekben felhasználják a hibrid könyvtári és más projektek (pl. az Open Archives initiative, az RSS) tapasztalatait is. Az első három kísérleti portál az élettudományok, a mérnöki tudományok és a társadalomtudományok területén valósul meg. Az együttműködő partnerek körét a felsőoktatáson belül és kívül is kiterjesztik, például a kiadói területre és más országos kezdeményezésekre.

(Hegyközi Ilona)

01/439

LAW, Derek – NICHOLSON, Dennis: Digital Scotland, the relevance of library research and the Glasgow Digital Library Project = Program. 8.vol. 2001. 1.no. 1-14.p.

A könyvtártudományi kutatás és a Glasgow-i Digitális Könyvtári Projekt

Egyetemi könyvtár; Elektronikus könyvtár; Kutatás információellátása; Oktatás információellátása

A Glasgow-i Digitális Könyvtári Projekt (GDL) elsődleges célja, hogy Glasgow polgárai számára közös digitális könyvtárat hozzon létre. A program bázisa a Strathclyde-i Egyetem Digitális Könyvtári Kutatóközpontja, ahonnan sok más, Skócia koherens virtuális környezetének megteremtésével kapcsolatos projekt is indult, mert itt áll rendelkezésre a megfelelő kutatási háttér és szakmai hozzáértés. Bár a fő cél a tartalomszolgáltatás (kezdetben az intézmények által létrehozott elektronikus források, nyilvánosan elérhető és közösen megvett információk, valamint digitalizálási programok alapján), a projekt vizsgálni fogja a regionális és országos közös állományalakítási programok kapcsolatát a SCONE-nal (Scottish Collections Network Extension project), valamint a regionális és országos központi katalógusok kapcsolatát a CAIRNS-szel (Co-operative Academic Information Retrieval Network for Scotland) és a COSMIC-kal

(Confederation of Scottish Mini-Clumps). Feladata lesz az együttműködés szervezésével kapcsolatos kérdések vizsgálata is.

(Autoref. alapján)

01/440

GOH, Dion: PADLs: supporting digital scholarship in digital libraries = *Aslib Proc.* 53.vol. 2001. 8.no. 325-337.p. Bibliogr.

A PADL, a használók digitális tudományos tevékenységét támogató és általuk is gyarapított digitális könyvtár

Állományalakítás; Elektronikus könyvtár; Tudományos kutatás

A cikk elmagyarázza a „digitális kutatás” (digital scholarship) fogalmát: ez olyan folyamat, amelynek során a kutatók a tudományos munka során teljes egészében elektronikus környezetben dolgoznak, digitális információhordozókkal. Javaslatot

tesz a használók bevonásával fejlesztett digitális könyvtárak (patron-augmented digital libraries (PADL) létrehozására. Az ilyen könyvtárak nemcsak a digitális dokumentumok keresését és szolgáltatását biztosítják, hanem megengedik, hogy a használók maguk is megváltoztassák-fejlesszék a könyvtár állományát, pl. annotációkkal, eredeti írásokkal vagy az állomány rendszerezésével. Végül bemutatja a „Synchrony” nevű PADL prototípust, amely videórészletekhez és a hozzájuk kapcsolódó szöveges átiratokhoz nyújt hozzáférést. A Synchrony lehetővé teszi, hogy a használók keresnek a videóállományban, annotációkat/eredeti fogalmazásokat készítsenek a képsorokhoz, majd a képet és szöveget integrálva önálló videó-bemutatókat állítsanak össze. Ezután, megfelelő ellenőrzés mellett, ezeket új dokumentumként be lehet építeni a könyvtár állományába.

(Autoref.)

Lásd még 324, 328, 433

KAPCSOLÓDÓ TERÜLETEK

Kiadói tevékenység

01/441

ADAMIEC, Witold: Dobre czasy? = *Poradnik Bibl.* 2001. 5.no. 3-5.p.

A könyvkiadás helyzetéről

Könyvkiadás

Napjainkban a legkülönbözőbb foglalkozású lengyelek sokasága panaszkodik: „Tíz évvel ezelőtt sokkal

jobb volt”. A könyvtárosok sem kivételek. Mondják: jobbak voltak a fizetések, több pénz szolgált az állománygyarapítást.

Szerzőnk – fellapozva a korábbi szaksajtót – a szocializmus korának állománygyarapítási anomáliáin mutatja ki: korántsem volt olyan jó minden. Ennek bizonyítására megemlíti, hogy a könyv- és folyóiratkiadásnak rengeteg „musskiadányt” kellett produkálnia, az érdeemes művek, nehogy szó